

Z

- ζ· το σ' πριν από τα ηχηρά σύμφωνα, *πήγαμι σ' {ζ} μπαντίνις*.
- ζαβούδ(ι)**, το· η ζαβολιά στο παιχνίδι, το ζαβολιάρικο παιδί, (Νιγρ.), *όλου ζαβούδια κάν(ει) φτο του ζαβούδ(ι)*, [ζαβολιά (δες λεξ. ζαβουλανάτσιους) + -ούδ(ι)].
- ζαβουλανάτσιους, -τσινα**· αυτός που, ενώ γνωρίζει κάποιο γεγονός, προσποιείται τον ανήξερο επιδιώκοντας οφέλη για τον εαυτό του, κουτοπόνηρος, και ζαβουνα-*νιάτσιους/ ζαβουναλιάτσιους*, *[αιολ. ζαβάλλω(αντί διαβάλλω), αιολ. ζά = διά].
- ζαβουντρίκους**, ο· αυτός που προσποιείται το χαζό για να ωφεληθεί ο ίδιος, (Νιγρ.), *[ζαβός].
- ζαβουρντάου, -ώ**· ρ., *ζαβουρντούσα, ζαβούρντηξα*, συλλαμβάνω, πιάνω κάτι και το ρίχνω κάτω, το χτυπώ, [τουρ. *savur-mak*(=πετώ, ρίχνω) > αόρ. *savurdum*].
- ζαΐφς**, ο· αδύνατος, ασθενικός, [τουρ. *zayıf*(=λιγνός, ισχνός)].
- ζάκατα**, τα· είδη ρουχισμού και γενικότερα ο εξοπλισμός του σπιτιού, *πήρα τα ζάκατα μ' κι ήρτα*, *[αραβ. *shakk* (> *jaque* > *jaquette*), δες *ζιάκα*].
- ζαλίζου**· ρ., *ζάλτζα, ζάλτσα, ζαλίσκα, ζαλίζω*, [αρχ. ζάλη(=συστροφή ανέμου) > μτγν. ζαλω > ζαλίζω].
- ζάλτζμα**, το· ζάλισμα, [ζαλίζου].
- ζαμάκουμα**, το· λ. με πολλαπλές σημασίες, που διακρίνονται από τα συμφραζόμενα, όπως πιάσιμο, στρίμωγμα, σύλληψη, φόρτωμα, χώσιμο κά., *έφαγι ένα ζαμάκουμα του κάρου* = το κάρο υπερφορτώθηκε, *γίνκι ένα ζαμάκουμα μα τι* = έγινε ένα φόρτωμα/μια δουλειά/κλπ. σε υπερβολικό βαθμό, [ζαμακώνου].
- ζαμακώνου**· ρ., *ζαμάκουνα, -ουσα*, ρήμα με πολλαπλές σημασίες, που διακρίνονται από τα συμφραζόμενα, όπως πιάνω, συλλαμβάνω, στριμώχνω, φορτώνω, χώνω κά., *ζαμάκουσα βαθιά τ' αλέτρ(ι)*, δες *ζαμάκουμα*, *[τουρ. *zam*(=αύξηση, προσθήκη) + -ak(χρησ. για σχημ. ονομάτων, θέσεων, εργαλείων, επιθέτων) + κ. κατ. -ώνω].
- ζαμάν**· χρησ. όταν διατυπώνεται αντίρρηση με τη χρήση του *αμάν*, όπως στη φρ. *αμάν κι ζαμάν δεν έχ(ει)*, που σημαίνει δε θέλω αντιρρήσεις, [τουρ. *zaman*].
- ζαμάν(ι)**, το· μακρύ χρονικό διάστημα, *χρόνια κι ζαμάνια*, [τουρ. *zaman*].
- ζαμπάκι**, το· το λουλούδι νάρκισσος, [τουρ. *zambak*].
- ζαμπίλι**, το· το ζουμπούλι, γενικώς λουλούδι, η λ. χρησ. μόνο στο δημ. τραγ. 15.δ', *φουρούσις κι στον ιλιγγου ζαμπίλι κι ζαμπάκι*, [τουρ. *zümbül*].
- ζαμπλαγκούδ(ι)**, το· το φίμωτρο των ζώων, δες η *μνταριά*, το *τρουβούδ(ι)*, το *νήμα*, *[ζα(=ζώα) + *μπριάγκα* + -ούδ(ι) (> *ζαμπριαγκούδ(ι)*) και «ρ» > «λ», επειδή κρατούσε τα ζώα μακριά από τα σπαρτά].
- ζαμπούνα**, η· ο καυλός του κρεμμυδιού, το τμήμα του που έχει τους σπόρους και μοιάζει με τον σωλήνα της *γκάιντας*, τρυφερό καλάμι σταριού με το οποίο γίνονταν *σφύρκις*, [αρχ. συμφωνία > λατ. *symfonia* > ιταλ. *zampogna*(=τσαμπούνα), (> τσαμπούνα)].

- ζαμόνου**· ρ., *ζάμουνα, ζάμουσα*, σημαδεύω, (προσφ.), **[αιολ. ζᾶ(=διά) + αρχ. μάω (=έχω σκοπό/διάθεση να κάνω κάτι), ως μέσο δεσ αρχ. μάομαι, μῶμαι, μῶομαι].
- ζαναέτ(ι)**, το· τέχνασμα, κόλπο, ζαβολιά, *τι ζαναέτ(ι) είνι πάλι φτο; [ζαναϊάτ(ι)].*
- ζαναέτς**, ο· ανάποδος, δύστροπος, [τουρ. cinayet(=φονιάς), με επίδρ. της λ. *ζαναϊάτ(ι)*].
- ζαναϊάτ(ι)**, το· τέχνη, δεσ και *ζαναέτ(ι)*, [τουρ. zanaat(=επιτηδειότητα, τέχνη)].
- ζαναϊτσής**, ο· τεχνίτης, [ζαναϊάτ(ι) + -τσής].
- ζάου, -ω**· ρ., *ζούσα, έζ(η)σα*, ζω, *να ζή(ει)ς χρόνια πολλά, ε! ζάμι κι μεις*, ουσ. το *ζήσ(ι)μου*, δεσ λ.γ. 11 και 15, [αρχ. ζήω, ζῶ].
- ζαπάρτα**, η· επίπληξη, [τουρ. zararta, sararta].
- ζάπ(ι)**, το· ζάφτι, ημέρωμα, γαλήνεμα, υποταγή, *τονν έκανι ζάπ(ι)* = τον ηρέμησε, [1. τουρ. zapr(=έλεγχος, κατευνασμός), **2. λατ. jac-io > ΙΑΠ- > αρχ. ιάπτω (ιάπτω τινά = κτυπώ, προσβάλλω με λόγια, τραυματίζω) > ιάπτειν > ζάφτι, δεσ και Λ.Αν. λήμ. ζάφτω].
- ζαπουνάκ(ι)**, το· ζιπουνάκι, [γαλλ. jupon > ζιπούνι].
- ζαπώνου**· ρ., *ζάπουνα, -ουσα, ζαπώθκα*, αρπάζω, πιάνω, *ζαπώθκα όλουν τονν κιρό δώια* = πιάστηκα και μένω όλον το καιρό εδώ, παίρνω και κάνω κάτι δικό μου αυθαίρετα, χωρίς νόμιμες διαδικασίες, *ζάπουσι του χουράφ(ι) κι του πήρι*, [ζάπ(ι)].
- ζαρζαβάτ(ι)**, το· τα λαχανικά γενικώς, *ζαρζαβατσής* = λαχανοπώλης, *ζαρζαβατσή-θκου* = λαχανοπωλείο, [τουρ. zerzevat].
- ζαριφιά**, η· η ομορφάδα, η χάρη, *φτην έχ(ει) ζαριφιά*, [ζαρίφς].
- ζαρίφς**, ο· κομψός, ευγενής, με ωραία χαρακτηριστικά, [τουρ. zarif].
- ζαρμπουκατέ**· λ. που χρησ. μόνο στο δημ. τραγ. 15.δ, *φουρείς γιλέκου κόκκινου, ζαρμπουκατέ ζουνάρι* = φορείς γιλέκο κόκκινο, λεπτό κόκκινο και ζεστό ζωνάρι, **[zar (=λεπτός σαν υμένας, μεμβράνη, περίβλημα) + bükmek(=στρέφω, τυλίγω)/ bük(=βατόμυρο) + ates(=ζεστός), που σε ελ. μετ. αποδίδουν για το ζωνάρι, την υφή, τον τρόπο που το φορούσαν ή και το χρώμα του, αν το δεύτερο συνθ. αναφερόταν στο βατόμυρο].
- ζαρώνου**· ρ., *ζάρουνα, -σα, ζάρουνα/-ρώθκα*, ζαρώνω, ρυτιδώνομαι, *σουφρώνου*, πρ. *ζάρου, ζαρώτι, ζάρου κει που είσι μη σι διουν*, δεσ δ.δ. 3. α' 8, [αρχ. ὄζος(=κλάδος) > ὄζαριον > ὄζαρώνω > μσν. ζαρώνω].
- ζάτλι κουτίλι**· φρ. που χρησ. ως επίρρ., με δυσκολία, *κουτσά στραβά, άχλι βάχλι*, ** [τουρ. zat(=πρόσωπο) + τουρ. κατ -lí(δες -λής) + kütle(=μάζα), ανθρώπινη μάζα, σε ελεύθερη μετ. άνθρωπος που υποφέρει στο στρώμα].
- ζαχαράτου**, το· ζαχαρωτό, καραμέλλα, κουφέτο, [ζάχαρ(η)ς].
- ζαχαρένια**, η· μτφ. η διάθεση, *φτος δε χαλνάει τ' ζαχαρένια τ'*, δεσ και πρμ. φρ. 34, [ζάχαρ(η)ς].
- ζάχαρ(η)ς**, ο· ζάχαρη, αλλ. το *ζάχαρ(ι), ζάχαρ(η)ς είνι στου τραπέζ(ι), του ζάχαρ(ι) μπίτσι*, [μτγν. σάκχαρις > μσν. ζάχαρι].
- ζβάου, -ω**· δεσ *σβάου*.
- ζβραχνιάζου**· δεσ *σβραχνιάζου*.
- ζβραχνός, -νιά, νό**· *σβραχνός*.
- ζβραχνουκούκος**, ο· *σβραχνουκούκος*.
- ζγκάζου**· ρ., *έζγκαζα, έζγκαζα*, κτυπώ κάτω, σκάζω παράγοντας θόρυβο, *θα σι ζγκά-*

- ζου σα καρπούζι(ι)*, [αρχ. σγάζω > σκάζω].
- ζγκαρλίδ(ι)**, το· το σπάσιμο των μαλλιών όταν γίνονται μπουκλες, **[μσν. σγουρός + κ. κατ. -ίδι, με «σκ» > «ζγκ» και ανάπτυξη του «λ»].
- ζγκούρα**, η· σκουριά, μτφ. η βρομιά, [αρχ. σκωρία].
- ζγκουριάζου**· ρ., *ζγκούριαζα, -ασα*, σκουριάζω, [ζγκούρα].
- ζγκουριάρκουσ, -ρκ(η) -ρκου**· ο σκουριασμένος, μτφ. *ζγκουριάρκα* είναι τα παλιά έθιμα ή συνήθειες που δεν γίνονται πλέον αποδεκτές, π.χ. το πλύσιμο των συγγενών του γαμπρού μετά το γάμο από τη νύφη, μερικές πρακτικές γιατρείες κλπ., [ζγκούρα].
- ζγκουριάρκς, -ρου/-ρού, -ρκου**· μτφ. αυτός που είναι πάντα βρόμικος, [ζγκούρα].
- ζγκρουβάλ(ι)**, το· βόλος από αλεύρι, που δε διαλύθηκε κανονικά στο νερό, κόκκος ζύμης, δεσ και *σγκρουβάλ(ι)*, [1. **συμφ. των λ. αρχ. ζύμη + τουρ. kuru(=ξηρός) + vala(=μεγάλος), 2. (Π.Κ.) σλ. gruda(=σβώλος)].
- ζγούρ(ι)**, το· αλλ. το ζ(υ)γούρ(ι).
- ζένουμι**· ρ., παρ. *ζένουμαν*, κακοπερνά, κακοζώ, *ζω κι ζένουμι*, [αρχ. ὄζω > μσν. ζένω (=βρομάω)].
- ζέσ(η)**, η· καημός, [αρχ. ζέσις].
- ζεύγα, ζεύλα**, η· το σίδερο που κλείνει το βόδι στο ζυγό, στη Νιγρ. *ζεύλα*, [αρχ. ζεύγη].
- ζέου**· ρ., *έζιβα, έζινα, ζέφα*, ζεύω, βάζω τα ζώα (βόδια, άλογο, μουλάρι) στον αραμπά, στο κάρο, στο αλέτρι, για τράβηγμα/όργωμα, [αρχ. ζεύγνυμι].
- ζήσ(ι)μου**, το· ζήση, το να ζει κάποιος, *! ζήσ(ι)μου πάππους!* [αρχ. ζῶ > μσν. ζήσις].
- ζήτλας**, ο· ζήτουλας, ζητιάνος, δεσ πρμ. 226, [αρχ. ζητῶ].
- ζιάβιντκου**, το· το απάνεμο μέρος, το *σουπέρ(ι)*, [τουρ. zaviye(=γωνία, κελί ερημίτη) + -τκου].
- ζιάκα**, η· το επάνω κομμάτι της τοπικής ανδρικής ενδυμασίας, που είχε μανίκια και μάκρος μέχρι το ζινάρ(ι), [αραβ. schakk > γαλλ. jaque].
- ζιάμπα**, η· βάτραχος, αλλ. *ζιάμπου/ζιάμπλιακουσ/τζιάμπλιακουσ*, [Λ.Ηπ. σλ. jaba].
- ζιαρί**, το· αλλ. ο *ζιαρός*.
- ζιαρός**, ο· πυρακτωμένο κάρβουνο, [1. Λ.Ηπ. σερβ. zar, 2. Π.Κ. σλ. žar, 3. **αρχ. ζάπυρος(=διάπυρος)].
- ζιβγάρ(ι)**, το· το ζεύγος, το ανδρόγυνο, δεσ *ζιουβγάρ(ι)*, [αρχ. ζευγάριον].
- ζιβζέκς**, ο· ζευζέκης, ανόητος, ελαφρόμυαλος, ενοχλητικός, αλλ. *ζιβζέκ(ι)κουσ, -κσα, -κ(ι)κου, άρα ζιβζέκ(ι)κου μιλιέτ(ι)*, [τουρ. zenzek].
- ζι(ι)βρα**, η· είδος παντελονιού στενό και με τρία κουμπιά στο κάτω μέρος από το *πουδουνάρ(ι)*, [τουρ. sınıgı(=αιχμηρός, μυτερός)].
- ζιγκί**, το· αναβολέας, το στήριγμα στη σέλα για τα πόδια, *φτος στου ζιγκί πατάει* = αυτός είναι οξύθυμος, πάντα έτοιμος για καβγά, (πρμ. φρ. 146), [τουρ. üzengi(=αναβολέας)].
- ζιγκιά**, η· χτύπημα με το *ζιγκί· ζιγκιά χτυπάει του μαύρου του στη μάνα του πααίνει*, (Ν.Π.γ' τρ. 404.3), [ζιγκί].
- ζίγρα**, η· αδιαπέραστο πυκνό δάσος, [τουρ. zikra(=συστάδα θάμνων)].
- ζιζάνιου**, το· ζωηρό, άτακτο παιδί, [λατ. zizanium > μτγν. ζιζάνιον].
- ζίλα**, η· νεύρο ή τένοντας στο μαγειρεμένο κρέας, μτφ. άνθρωπος αδύνατος, άσαρ-

- κος, [σερβ. zila].
- ζιλέ**, το· ζιλές, πουλόβερ, [γαλλ. gilet].
- ζιλιά**, η· άχρωμο βερνίκι για το γυάλισμα των παπουτσιών, [τουρ. cila(=στύλβωμα)].
- ζίλια**, τα· ζευγάρι χειροκρόταλα, καστανιέτες, [τουρ. zil(=ταμπούρλο)].
- ζιλιάμς, -μου, -μκου**· αδύνατος, άσαρκος, αλλ. *ζιλιάμκους, -κ(η), -κου*, [τουρ. zulâm (=φτωχός, ενδεής)].
- ζιλινίκα**, η· κ. φιλύκι, αγριομυρτιά, είδος δασικού δέντρου που έχει γυαλιστερό ξύλο σαν της ελιάς, *Pfillyrea media*, [σλ. zelen(=πράσινος) > zelenika].
- ζ(ι)ματάου, -ώ**· ρ., παρ. *ζ(ι)ματούσα*, για αόρ. δεσ *ζ(ι)ματίζου*, ζεματώ, είμαι πολύ ζεστός, [δεσ *ζ(ι)ματίζου*].
- ζ(ι)μάτζμα**, το· ζεμάτισμα, το αποτέλεσμα του *ζ(ι)ματίζου*, *θέλ(ει) ζ(ι)μάτζμα του σπανάκ(ι)*, [*ζ(ι)ματίζου*].
- ζ(ι)ματίζου**· ρ., *ζ(ι)μάτζα, ζ(ι)μάτσα, ζ(ι)ματίσκα*, ζεματίζω, περιβρέχω κάτι με ζεματιστό υγρό, [αρχ. ζέω, ζέση > μτγν. ζέμα > μσν. ζεματίζω].
- ζ(ι)μάτμα**, το· το να είναι κάτι πολύ θερμό, το αποτέλεσμα του *ζ(ι)ματάου*, *ι! ζ(ι)μάτμα του σίδηρου*, [*ζ(ι)ματάου*].
- ζ(ι)ματουκουπάου, -ώ**· ρ., *ζ(ι)ματουκουπούσα, -κόψα, -κουπήθκα*, ζεματώ, είμαι πολύ ζεστός, καίγομαι στον πυρετό, [*ζ(ι)ματάου + -κουπάου*].
- ζ(ι)ματστός, -τιά, -τό**· ζεματιστός, [*ζ(ι)ματίζου*].
- ζιντολογάου**· ρ. γνωστό από τα δημ. τρ., *χτυτώ με το ζιγκί, ζιντολογάει το μαύρο του, στην Αρετή πηγαίνει*, (Ν.Π.γ' τρ. 405.0), ***[ζιγκί + -λουγάου, με γκ > ντ]*.
- ζιουβγάρ(ι)**, το· όργωμα, αλλ. *ζιουβγάρσμα*, δεσ και *ζιβγάρ(ι)*, [αρχ. ζευγάριον, επειδή όργωναν με ένα ζευγάρι βόδια].
- ζιουβγαρίζου**· ρ., *ζιουβγάρζα, -ρσα, -ρίσκα*, ζευγαρίζω, οργώνω, [*ζιουβγάρ(ι)*].
- ζιρβάκ(η)ς, -βάκου, -βάθκου**· αριστερόχειρας, αλλ. *ζιρβάδας, -δα*, [*ζιρβός*].
- ζιρβός, -βιά, -βό**· ζερβός, αριστερός, αριστερόχειρας, [μτγν. ζαβός > ζαβρός > μσν. ξερβός].
- ζιστιάκα**, η· μεγάλη ζέστη, [αρχ. ζεστός > ζέστη].
- ζιστουκουπάου, -ώ**· ρ., *ζιστουκουπούσα, -κόψα*, είμαι πολύ ζεστός, έχω υψηλό πυρετό, *του πιδί ζιστουκουπά(ει)*, [αρχ. ζεστός + *-κουπάου*].
- ζ(ι)τς**· λ. που αποδίδει στη νηπ. γλώσσα την πορδή ή τον ήχο της.
- ζίφσα**· αόρ. των ρ. *σβάου, σβήνου*, έσβησα, *ζίφσι φουτιά*.
- ζιψιά**, η· μονάδα μέτρησης για το όργωμα χωραφιών, *μια ζιψιά = το όργωμα για ένα τρανό στρέμμα (2500τμ.)*, [*ζέου*].
- ζλάου, -ω**· ρ., *έζλιγα/ζλούσα, έζλιξα/ζούληξα/ζούλτσα, ζλήθκα*, ζουλώ, ως παθ. *ζλιούμι*, δεσ πρμ. 322, πρ. *ζούλα, ζλάτι, ζούλτσι/ζλίξι, ζλίξι*, [αρχ. διυλίζω > μσν. ζουλίζω > ζουλώ].
- ζλάπ(ι)**, το· ζουλάπι, άγριο ζώο, [Π.Πα. ζών λάπτον, (λάπτω = πίνω νερό με τη γλώσσα, όπως το σκυλί ή ο λύκος), ρουμ. *zulape*].
- ζλίξ(ι)μου**, το· ζούληγμα, [*ζλάου > έζλιξα > ζλίξι*].
- ζλιούμι**· δεσ *ζλάου*.
- ζλόσταχ(η)**, η· η στάχτη μέσα από την οποία περνούσαν βραστό νερό, για να κάνουν το *πουρτιό*, την αλισίβα, δεσ *θλόσταχ(η)*, [αρχ. ζήλος(=βρασμός) + μσν. στάκη > ζηλόσταχη].

ζλω· δεσ *ζλάου*.

ζμέτια, τα· τα ζώα που δεν μπορούσαν να ακολουθήσουν το κοπάδι και έμεναν πίσω, [;].

ζμι, το· ζουμί, ζωμός, χυμός, *κιφτέδεις μι ζμι, ζμι 'π' του καρπούζι(ι)*, υποκ. το *ζμούδ(ι)*, [αρχ. ζωμὸς > μσν. ζουμίν].

ζμουλέτσους, ο· το φ. κύπερη, του γένους *Cyperus*, με τριγωνικά λογχώδη φύλλα, που στο φυτόρωμά του τρυπά τις ρίζες του καπνού, **[αιολ. ζᾶ(=διά) + αρχ. μούω/μολεύω(=κόβω παραφυάδες)].

ζμπαράζου· ρ., δεσ *σμπαράζου*.

ζμπουρίζου· δεσ *σμπουρίζου*.

ζνάρ(ι), το· ζωνάρι, ζώνη· ως στοιχείο της τοπικής ενδυμασίας ήταν μακρύ και φαρδύ, που τυλιγόταν πολλές φορές γύρω από τη μέση· οι ηλικιωμένοι το φορούσαν μαύρο υφαντό στον αργαλειό, ενώ οι νέοι σε διάφορα χρώματα, όπως κόκκινο, (δεσ *ζαρμπουκατέ*), άσπρο με ρίγες, κ.λπ., *Γιώργης το 'χει απλουμένου του ζνάρι τ' για καβγά*, δεσ πρμ. 347, αίν. 21· κάθε τι που δένει, *του ντουβάρ(ι) είναι μακρύ, θέλ(ει) ζνάρ(ι) απού τσιμέντου*· γενιά, *τρία ζνάρια κρατάει του κουσούρ(ι)* = τρεις γενιές κρατά το κουσούρι· πληθ. τα *ζνάρια* = δέσμες θερισμένου σταριού ή χόρτου, μαλακωμένες στο νερό, με τις οποίες έδεναν τα *διμάτια/τους αρκάδεις, φέρτι τα ζνάρια για τα διμάτια* υποκ. το *ζναρουδ(ι)*, [αρχ. ζώνη > μσν. ζωνάριν].

ζναρουδία, τα· ασβεστωμένες ζώνες γύρω στους τοίχους των σπιτιών ή των στάβλων, ελαφρώς χαμηλότερες από ένα μέτρο, [*ζνάρ(ι)*].

ζνίχ(ι), το· σνίχι, τράχηλος, σβέρκος, αυχέννας, [αρχ. ζινίχιον (=λωρίον υποδήματος) > μσν. ζηνίχιν(= η αρχ. σημ. και ζυγός, τράχηλος), δεσ Ν.Β. σ. 228 και *νιζιούσκα*].

ζντρουπίδ(ι), το· χτύπημα της μπάλας που γίνονταν αμέσως μετά το πέταγμα της στο έδαφος, αλλ. *ζντροπ*, [αγγλ. drop(=ρίχνω)].

ζόρ(ι), το· ζόρι, βία, πίεση, [τουρ. zor].

ζόρ(ι)-ζουρνά· με το *ζόρ(ι)*, [τουρ. zoru zozurna(=με μεγάλη δυσκολία)].

ζόρκους, -κια/-κ(η), -κου· ζόρικός, [*ζόρ(ι)*].

ζόρσμα, το· ζόρισμα, βία, το αποτέλεσμα του *ζουρίζου*.

ζούδιου, το· ζούδι, ζούφιο, γενικώς το ζώο, χρησ. και ως βρισιά, *α ρα ζούδιου*, [αρχ. ζώδιον].

ζουκούμ(ι), το· πικροδάφνη, ροδοδάφνη, *Nerium oleander*, [τουρ. zakkum].

ζουλεύου· ρ., *ζούλιβα, ζούλιγα*, ζηλεύω, *τον ζούλιψαν οι άρχοντες κι όλνοι κουτζιαμπασήδεις*, (Ν.Π.γ' τρ. 403.0), [ζήλος > αρχ. ζηλεύω].

ζούλια, η· ζήλια, [αρχ. ζηλεύω > ζήλια].

ζουλιάρκους, -κ(η), -κου· ζηλιάρης, [*ζούλια*].

ζουλιάρς, -ρου, -κου· ζηλιάρης, [*ζούλια*].

ζουλιμέν(η)· ζηλεμένη, *βρέχ(ει) ουρανός κι βρέχουμι, ζουλιμέν(η) είμι μάτια μου*, (Ν. Π.γ' τρ. 12.0), δεσ και *γκιουλιμέν(η)*, [*ζουλεύου*].

ζούλτζμα, το· ζούληγμα, συμπίεση, [*ζλάου*].

ζουμπανίκα, η· χτύπημα με δεκανίκι, ραβδί, *θα φας ζουμπανίκα στου κιφάλ(ι)*, ** [συμφ. *ζουπά + δικανίκ(ι)*].

ζούπυρου, το· το έξυπνο παιδί, [αρχ. ζώπυρον(=σπίθα, κάρβουνο αναμμένο που συντηρείται για το άναμμα της φωτιάς)].

ζουπύρουμα, το· δυνάμωμα της φωτιάς, αναζωπύρωση, [ζουπυρώνου].

ζουπυρώνου· ρ., ζουπύρουνα, -ρουσα, -ρώθκα, δυναμώνω τη φωτιά, *Γιώργη φούξι λίγου να ζουπυρώ(ει)σς τ' φουτιά*, [αρχ. ζωπυρέω(=παράγω φλόγα, ανάβω)].

ζουπό· ρ., ζουπούσα, ζούπηξα, ζουπήχκα/ζουπήθκα, ζουλώ, συμπιέζω, δεσ και τζουπό, *ζουπάτι καλά του μπασκί*, [αρχ. διοπίζω (= βγάζω τον οπό) > ζουπίζω].

ζούρα· ζόρισε, *ζούρα τουν κόλου σ' σι μια μυριά* = ζόρισε τον κόλο σου και κάθησε σε ένα μέρος, πρ. του ζουρίζου.

ζουρζουβούλ(ι), το· σκανταλιάρικο, πολύ ζωνηρό παιδί, [αραμ. βεελξεβούλης > τζιρ-τζιβούλης, (Λ.Ηπ.)].

ζουριάζου· ρ., ζούριαζα, -ζούριασα, μαζεύομαι, συρικνώνομαι, μαραίνομαι, μαραζιάζω, πρ. *ζούριασι/ζούρσι, σήκου, μπάμπου, δο μ' αβγό κι πάλι ζούρσι κάτσι* (Ν.Π. γ' τρ. 667.0), [ιταλ. usura > ζούρα > ζουριάζω].

ζούριασμα, το· μαράγκιασμα, μάραμα, [ζουριάζου].

ζουρίζου· ρ., ζόρζα, ζόρσα, ζουρίσκα, ζορίζω, πρ. *ζούρα, ζόρξι, ζόρσι, ζουρστίτι, ζουρστούς*, [ζόρ(ι)].

ζουρλαίνου· ρ., ζούρλινα, -λανα, -λάθκα, τρελαίνω, [1. σβουρίζομαι > (σ)βουρλός > μσν. ζουρλός. 2. συμφ. των λ. μσν. ξερβός + μσν. τρελός > μσν. ζουρλός > ζουρλαίνω].

ζουρλαμάς, ο· διάστρεμμα, κάκωση σε άρθρωση από πίεση ή απότομη κίνηση, [τουρ. zorlama].

ζουρλατίζου· ρ., ζουρλάτζα, ζουρλάτσα, ζουρλατίσκα, προκαλώ ή παθαίνω διάστρεμμα, στραμπουλίζω, [τουρ. zor(=δυσκολία) + επίθ. -la που σχημ. ρ. από ουσ. > zorla-mak].

ζουρλουπαντέρου, η· ιδιόρρυθμη, εκκεντρική γυναίκα, (Νιγρ.), [ζουρλός(δες ζουρλαίνου) + μσν. παντιέρα(<ιταλ. bandiera)].

ζουρνάς, ο· το γνωστό μουσικό όργανο, ο λάρυγγας, παράγ. *ζουρνατζής*, δεσ πρμ. 1 και δ.δ. 3. β', [τουρ. zurna].

ζουρνάς πανηγυριώτκου· ειρων. χαρακτηρισμός που λεγόταν αντί για την κ. έκφραση «γύφτικο σκεπάρνι».

ζουρμπαλίκ(ι), το· *νταηλίκ(ι)*, ετσιθελισμός, [τουρ. zorba + -λίκ(ι)].

ζουχάδισ, οι· αιμορροΐδες, μτφ. ιδιοτροπίες, δυστροπίες, αλλ. τα *ζουχάδια*, [αρχ. είσεχω > μτγν. είσοχη > έσοχη > έσοχάδα > μσν. ζουχάδα].

ζυγαριά, η· παιγν. τριών παιδιών· το ένα παιδί έπιανε τα χέρια του πάνω από το κεφάλι του, γινόταν η ζυγαριά, και τα άλλα δυο κρέμονταν από τους αγκώνες του πρώτου· ο παίκτης-ζυγαριά σύγκρινε τα βάρη των παιδιών και αν ήταν γεροδεμένος τα πήγαινε βόλτα ή τα γυρνούσε γρήγορα γύρω από τον εαυτό του κι αυτά χαίρονταν με το αποτέλεσμα της φυγόκεντρης δύναμης, [αρχ. ζυγός].

ζύγια, τα· σταθμά, παλιότερα τα *δράμια*, οι τρεις κλωστές με τις οποίες ισορροπούσε και κρατιόταν σταθερό το *παμπόρ(ι)*, αλλ. οι *καντήλις*, τα *τριώτια*, [ζ(υ)γιάζου].

ζ(υ)γιάζου· ρ., ζύγιαζα/έζγιαζα/ζύγζα, ζύγιασα/έζγιασα/ζύγσα, ζ(υ)γιάσκα, ζυγίζω, μτχ. ζ(υ)γιασμένους, -ν(η), -νου, [αρχ. ζυγός > μσν. ζυγίζω].

ζυγιστάδισ, οι· ζυγιστές, αυτοί που βοηθούσαν τον *κανταρτζή* στο ζύγισμα στο *παζάρ(ι)*, [αρχ. ζυγός].

ζ(υ)γός, ο· ο ζυγός στον οποίο έζιβαν μόνο βόδια, [αρχ. ζυγός].

- ζ(υ)γουλόρ(ι)**, το· μιάντας που τον χρησιμοποιούσαν, μαζί με το *αντρί*, για την προσαρμογή του ζυγού στο *σταβάρι* της *κουντούρας*, (αλέτρι για βόδια), αλλ. *ζυγόλουρο*, [ζ(υ)γός + *λουρί*].
- ζ(υ)γούρ(ι)**, το· ζυγούρι, το αρνί που είναι στο δεύτερο έτος της ηλικίας του, [αρχ. ουσ. ζυγός > μτγν. ζυγός(=διπλός) > μσν. ζυγούρι].
- ζ(υ)γώνου**· ρ., *ζύγωνα*, *ζύγουσα*, *ζ(υ)γώθκα*, ζυγώνω, σιμώνω, πλησιάζω, [μτγν. ζυγῶ > μσν. ζυγώνω].
- ζύ(ι)**, το· το ζύγι, το ζύγιασμα, [αρχ. ζυγός > μσν. ζύγιν].
- ζ(υ)μαράς**, ο· αυτός που δουλεύει με το ζυμάρι, που είναι γεμάτος ζυμάρια, στα *παιχν.* το *παμπόρι* που είχε παραπανίσιο ζυμάρι για κολλητική ουσία, [ζ(υ)μάρι(ι) + κατ. -ας].
- ζ(υ)μάρι(ι)**, το· ζυμάρι, ζύμη, [αρχ. ζύμη].
- ζυμουτκή**, η· αυτή που προορίζεται για το ζύμωμα, *κουπάνα ζυμουτκή*, [ζ(υ)μώνου].
- ζ(υ)μουτκό**, το· ποσότητα ψωμιού από ένα ζύμωμα, *ένα ζ(υ)μουτκό ψουμί κι του πήραν όλον*, [ζ(υ)μώνου].
- ζ(υ)μώνου**· ρ., *ζύμουνα*, *ζύμουσα*, *ζ(υ)μώθκα*, ζυμώνω, *μι πουνούν τα χέρια κι δεν μπορώ να ζ(υ)μώσου*, δεξ πρμ. 230, [αρχ. ζυμῶ].
- ζ(υ)μώτρα**, η· ελεύθερη κοπέλα από τους στενούς συγγενείς του γαμπρού ή της νύφης, που *έπιανι τα προζύμια* για το γάμο, [αρχ. ζυμῶ].
- ζώματα**, τα· τα ξύλα που συνέδεαν τα ξύλινα *ζνάρια* των τοίχων, τα αγκαθωτά σύρματα πάνω στους τοίχους με *πλιθιά*, που συγκρατούσαν το *σουβά*, [αρχ. ζώννυμι > ζώνω].
- ζώνουμι**· ρ., *ζώνουμαν*, *ζώσ(η)κα/ζώσκα*, δένω το παντελόνι μου ή την ποδιά μου, [αρχ. ζώννυμι].
- ζώντσα**, η· είδος στενόμακρης δαντέλας, στενής σαν κορδόνι, [αρχ. ζώνη > ζωνίτσα].